

ЦИФРОВИЙ ЖИВОПИС: СИНТЕЗ МИСТЕЦТВА, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Силаєва Анастасія Вікторівна

ORCID ID: 0009-0008-0179-9615

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Кирилюк Дар'я Миколаївна

ORCID ID: 0009-0005-1919-9966

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Цифровий живопис сьогодні варто розглядати не як окрему технічну навичку, а як одну з найпоказовіших форм трансформації сучасного мистецтва. Його поява засвідчує зміну не лише інструментів художника, а й самої логіки створення образу. Якщо традиційний живопис історично був пов'язаний із матеріальністю полотна, паперу, фарби, фактури та фізичного жесту руки, то цифровий живопис переносить ці категорії у середовище екрана, програмного інтерфейсу, стилуса, графічного планшета, шарів, масок, цифрових пензлів та алгоритмічно організованого зображення.

Однак було б поверхово говорити, що цифровий живопис просто “замінює” олію, акварель чи акрил комп'ютерною програмою. Насправді він не заперечує традиційне мистецтво, а продовжує його в іншій технологічній площині. Художник, який працює цифровими засобами, так само мислить композицією, кольором, світлом, ритмом, пластикою форми, характером лінії, пропорціями та емоційною напругою образу. Тобто базові закони образотворчого мистецтва залишаються чинними. Змінюється не сама потреба у художньому мисленні, а спосіб його матеріалізації.

У цьому полягає принципова відмінність цифрового живопису від звичайного технічного редагування зображення. Його сутність не в тому, що митець користується програмою, а в тому, що цифрове середовище стає повноцінним простором художньої дії. О. Храмова-Баранова наголошує, що цифрові технології докорінно змінили структуру мистецтва і дизайну та зумовили потребу нового осмислення

комп'ютерної графіки у формуванні візуального художнього образу. Дослідниця також підкреслює, що створення образу засобами комп'ютерної графіки відкриває нові можливості для передавання авторської думки у творах мистецтва й дизайну.

Цифровий живопис є синтетичним явищем, оскільки він одночасно належить до трьох сфер: мистецтва, технологій і дизайну. Як мистецтво він зберігає образність, авторську інтонацію, емоційну виразність і зв'язок із живописною традицією. Як технологія він використовує цифрові інструменти, програмне забезпечення, растрову та векторну графіку, 3D-моделювання, рендеринг, цифрову корекцію, інтерактивні платформи й нові медіа. Як дизайн він працює не лише з естетикою, а й із функцією повідомлення: формує візуальні коди, структурує інформацію, впливає на сприйняття, підтримує комунікацію між автором, продуктом, брендом, культурним середовищем і глядачем.

Практичне втілення цього синтезу найвиразніше простежується саме в інструментарії цифрового живопису, адже кожен технічний засіб у графічному редакторі має не лише функціональне, а й художнє значення. Якщо в традиційному мистецтві характер твору значною мірою визначають матеріали — тип фарби, поверхня основи, фактура полотна, властивості пензля чи мастихіна, — то в цифровому середовищі аналогічну роль виконують програмні інструменти. Вони не просто допомагають створити зображення, а безпосередньо впливають на його стилістику, емоційний тон, ступінь реалістичності, фактурність і спосіб сприйняття. Аналіз цифрового живопису неможливий без розгляду цифрового пензля як одного з головних засобів художньої виразності.

Завдяки різноманіттю пензлів створення цифрової ілюстрації може набувати більшої пластичності. До прикладу, акварельні пензлі працюють за такою логікою: імітування прозорої заливки, м'які розтікання, водянисті переходи, підтьоки, грануляція пігменту та легкість паперової фактури.

Говорячи про цифровий живопис, не можна не зачепити тему важливості організації шарів і параметрів їх взаємодії у графічних редакторах. Накладання шарів, суттєво розширюють можливості роботи з кольором, світлом, фактурою та просторовою глибиною зображення. Якщо цифровий пензель визначає характер самого мазка, то режими накладання впливають на те, як цей мазок взаємодіє з уже наявними кольоровими шарами, тоном, освітленням і текстурою роботи. Завдяки

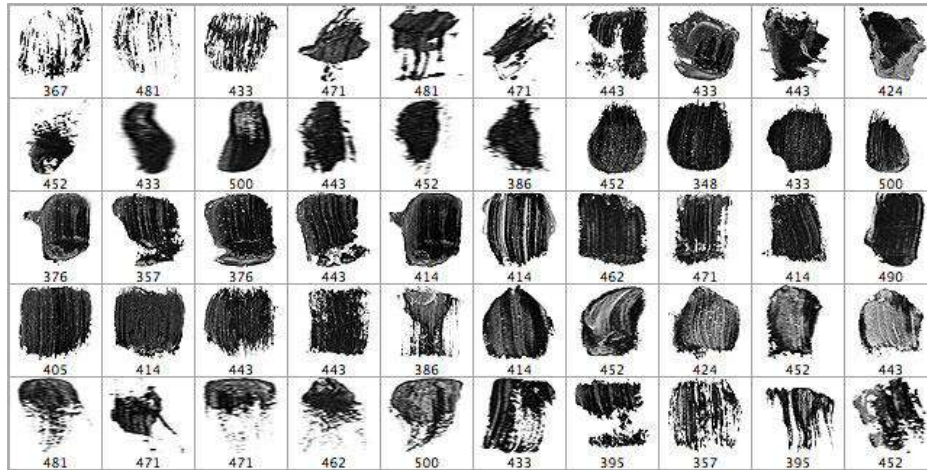

Рис. 1. Приклад різноманіття фактурних пензлів у графічному редакторі Adobe Photoshop

цьому художник може не руйнувати основне зображення, а поступово вибудовувати його через систему прозорих, напівпрозорих або контрастних нашарувань. Наприклад, режим Multiply часто використовується для поглиблення тіней, затемнення окремих ділянок, створення м'яких тональних переходів і посилення об'єму форми; він дає змогу працювати з тінню не як із "чорним кольором", а як із кольоровим середовищем, що зберігає живописну насиченість. Режими Screen або Linear Dodge, навпаки, допомагають створювати світлові акценти, відблиски, ефект сяйва, повітряності або прозорості. Overlay, Soft Light і Hard Light дають змогу посилювати контраст, температуру кольору та загальну драматургію освітлення, не втрачаючи при цьому фактурної основи зображення.

Часта помилка в оцінці цифрового живопису — вважати його менш "справжнім", ніж традиційний. Такий погляд зазвичай виникає не з глибокого розуміння мистецтва, а з прив'язаності до матеріального носія. Але мистецтво ніколи не визначалося лише тим, на чому і чим воно виконане. Його цінність визначається силою образу, точністю художнього рішення, здатністю викликати переживання, формувати сенс і вступати в діалог із часом. Якщо цифровий твір здатен це зробити, він є повноцінним мистецьким явищем.

Втім, цифровий живопис має власні ризики. Надмірна залежність від готових пензлів, шаблонів, фільтрів, трендових ефектів і автоматизованих рішень може призвести до візуальної одноманітності. Не менш вагомим є і технічне обладнання (графічний планшет або

монітор), опанування яким займе немало часу для художника, який завжди працював у традиційних техніках. Цифрове середовище часто створює ілюзію професійності: робота може виглядати технічно ефектно, але залишатися слабкою за композицією, змістом або художньою ідеєю. Тому цифровий живопис потребує не тільки технічної вправності, а й критичного мислення. Автор має розуміти, навіщо він використовує певний ефект, чому обирає саме таку колірну систему, яку емоцію формує композиція і яку функцію виконує образ.

Висновки. Цифровий живопис є не просто результатом використання комп'ютерних програм у художній практиці, а повноцінною формою сучасного образотворення, у якій поєднуються мистецька традиція, технологічний інструментарій і дизайнерське мислення. Його специфіка полягає в тому, що класичні категорії живопису — композиція, колір, світло, фактура, пластика форми, характер мазка та емоційна виразність образу — не зникають у цифровому середовищі, а набувають нових способів реалізації. Екран, стилус, графічний планшет, шари, маски, цифрові пензлі та режими накладання стають не другорядними технічними засобами, а активними учасниками художнього процесу.

У процесі дослідження встановлено, що цифровий пензель відіграє одну з ключових ролей у формуванні стилістики та художньої виразності цифрової ілюстрації. Саме вибір пензля визначає характер мазка, ступінь фактурності, щільність або прозорість кольору, м'якість переходів, матеріальну ілюзію та загальну емоційну атмосферу твору. Пензлі, що наслідують олійний живопис, дають змогу створювати щільні, рельєфні, насичені за кольором і фактурою зображення, тоді як акварельні пензлі відкривають можливості для передачі легкості, прозорості, розтікань, підтьоків, м'яких тональних переходів і паперової фактури. Таким чином, цифровий інструментарій не лише імітує традиційні техніки, а й розширює їх, дозволяючи художнику поєднувати різні живописні підходи в межах одного зображення.

Важливим чинником створення цифрової живописної ілюстрації є також організація шарів і використання режимів накладання. Вони дають змогу працювати із зображенням поетапно, не руйнуючи його основи, а поступово вибудовуючи тональність, освітлення, колірну гармонію, фактуру та просторову глибину. Режими Multiply, Screen, Linear Dodge, Overlay, Soft Light і Hard Light дозволяють не просто затемнювати

або висвітлювати окремі ділянки, а формувати складну систему взаємодії кольору, світла й атмосфери. Завдяки цьому цифровий живопис набуває гнучкості, варіативності та можливості швидкого художнього пошуку, що є особливо важливим для сучасної ілюстрації, графічного дизайну, концепт-арту та візуальної комунікації.

Разом із тим цифровий живопис не можна вважати легшим або менш вимогливим порівняно з традиційним. Попри широкі технічні можливості, він потребує глибокого розуміння основ образотворчого мистецтва, володіння композицією, кольором, формою, світлотінню та критичним мисленням. Готові пензлі, фільтри, шаблони й автоматизовані ефекти не гарантують художньої якості твору, а за відсутності авторського бачення можуть призвести до візуальної одноманітності й поверховості. Цінність цифрового живопису визначається не самим фактом використання технологій, а тим, наскільки свідомо художник застосовує їх для створення переконливого, виразного й змістовного образу.

Список використаних джерел:

1. Куниця Г., Петрова І., Силаєва А. Роль графічного дизайну в житті сучасного суспільства. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 93. Т. 1. С. 232–239.
2. Піддубна О., Кирилюк Д., Теплова О. Історія розвитку українського мистецтвознавства. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2026. Вип. 95. Т. 2. С. 178–186.
3. Попінова О. М., Крюкова Г. О. Інтеграція технологій і образотворчого мистецтва: від комп'ютера до цифрових медіа. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 1. С. 260–265.
4. Храмова-Баранова О. Л. Цифровий живопис: становлення та перспективи. *Культура і сучасність*. 2023. № 1. С. 49–55.